

21/5 021

TER BESLISSING

Aan

Minister van SZW

Datum
29 april 2023

nota

Kabinetsreactie 'Monitor Sociale Inclusie 2023 (meting 5) naar de woon- en leefomstandigheden van Sinti en Roma in Nederland'

Bijlage(n)
3

Aanleiding

In opdracht van SZW wordt, middels de Monitor Sociale Inclusie, tweejaarlijks onderzoek gedaan naar de woon- en leefomstandigheden van Roma en Sinti in Nederland. Het vijfde onderzoek van de Monitor Sociale Inclusie is uitgevoerd door RISBO en Labyrinth en afgerond op 6 maart 2024. Deze monitor had betrekking op de woon- en leefomstandigheden van Roma en Sinti in 2023. Het voorstel is de uitkomsten van de monitor met een kabinetsreactie aan te bieden aan de Tweede Kamer.

Geadviseerd besluit

- Kennisnemen van de inhoud en aanbevelingen van de Monitor Sociale Inclusie 2023 (zie toelichting);
- Instemmen met verzending van de monitor aan de Tweede Kamer met bijgaande kabinetsreactie. Indien u akkoord bent met de bijgaande brief verzoek ik u deze te ondertekenen;
- Instemmen met de in de nota voorgestelde communicatie;
- Instemmen met het starten van een verkenning naar wat Roma en Sinti meisjes en (jonge) vrouwen nodig hebben om hun arbeidsparticipatie te vergroten.

zuer atite

Kernpunten

Algemeen

- Als minister van SZW bent u coördinerend bewindspersoon voor de bevordering van gelijkwaardigheid, inclusie en participatie van Roma en Sinti in Nederland. Bij SZW is hiertoe het Nationale Roma en Sinti Contactpunt ondergebracht (1 fte bij SenI).
- U bent beleidsverantwoordelijk voor de aanpak van antiziganisme en arbeidsmarktparticipatie. De beleidsverantwoordelijkheid voor de meeste beleidsmaatregelen met betrekking tot Roma en Sinti ligt bij de bewindspersonen van BZK, JenV, OCW en VWS.
- De kabinetsreactie is ambtelijk afgestemd met BZK, JenV, OCW, VWS en SZW/AV. Deze departementen hebben aangegeven mede namens ondertekening niet nodig te achten. Echter, de brief wordt ter accordering voorgelegd aan de ministers van BZK, OCW en voor PVO.
- De minister van SZW stuurt net als voorgaande jaren een kabinetsreactie op de uitkomsten van de Monitor naar de Tweede Kamer.

- Roma en Sinti kennen op meerdere leefdoelgebieden, zoals werk, onderwijs en zorg, een kwetsbare positie. Het is belangrijk om zicht te hebben op de uitdagingen waar Roma en Sinti mee geconfronteerd worden bij het bereiken van gelijkwaardige kansen en evenredige posities. Omdat registratie op basis van etniciteit niet is toegestaan, is de monitor kwalitatief van aard.

Datum
29 april 2023

Beleidsinzet

- Om de maatschappelijke positie van Roma en Sinti te verbeteren hanteert Nederland, in lijn met het strategische EU kader, een generieke beleidsaanpak, aangevuld met specifieke maatregelen waar nodig. Over deze beleidsmaatregelen is de Kamer op 30 september 2021 geïnformeerd. U gaat in de voorgestelde kabinetsreactie in op de in de monitor opgenomen aanbevelingen in relatie tot de versterkingen die sinds 2021 door het kabinet in gang zijn gezet en die bijdragen aan de bevordering van gelijkwaardigheid, inclusie en participatie van Roma en Sinti in Nederland.
- De volgende maatregelen worden aanvullend opgepakt naar aanleiding van de uitkomsten van de monitor:
  - SZW zal een verkenning starten naar wat Roma en Sinti meisjes en (jonge) vrouwen nodig hebben om hun arbeidsparticipatie te vergroten. Achtergrond: de monitor geeft aan dat binnen sommige Roma en Sinti-gezinnen van vrouwen wordt verwacht dat zij thuisblijven en voor de kinderen en het huishouden zorgen en dat daarmee de kansen van meisjes en vrouwen worden beperkt.
  - OCW zal bezien hoe de onderwijsondersteuningspositie en onderwijspositie van Roma- en Sinti kinderen verbeterd kan worden, door middel van a) de signalen uit de monitor met betrekking tot onder advisering van deze groep kinderen zullen meegenomen worden in het al lopend onderzoek naar onder advisering; b) OCW zal in overleg met de Sectorraad Praktijkonderwijs en de Inspectie van het Onderwijs bezien of signalen uit de monitor met betrekking tot onderwijsondersteuningsbehoefte bij Roma- en Sinti kinderen herkend worden en of er aanvullende acties nodig zijn; c) in aanvulling op de Monitor Sociale Inclusie heeft OCW onderzoeksbureau Oberon opdracht gegeven onderzoek te doen naar de onderwijsondersteuningsbehoefte en onderwijspositie van Roma en Sinti kinderen, om zo meer zicht te krijgen op hoe hun positie verbeterd kan worden. Achtergrond: Professionals geven in de monitor aan dat onder Roma- en Sinti kinderen een relatief hoog schoolverzuim voorkomt. Uit de monitor komt ook naar voren dat Roma en Sinti kinderen vaak doorverwezen worden naar het praktijkonderwijs (wat een reguliere vorm van onderwijs is, en geen speciaal onderwijs zoals de monitor schetst).

Beknopte samenvatting Monitor Sociale Inclusie 2023

- Het onderzoek is gebaseerd op 40 interviews met Roma en Sinti, 26 interviews met professionals die bij de gemeenschappen betrokken zijn, en een enquête onder professionals (n=30). De uitkomsten van de monitor zijn vervolgens in, door Risbo en Labyrinth georganiseerde, duidingssessies voorgelegd aan Roma en Sinti en aan professionals. Hiervan is een oplegnotitie gemaakt die als bijlage is toegevoegd aan de kabinetsreactie. Uit

de oplegger komt naar voren dat het lastig is om eenduidig te spreken over de situatie van Roma en Sinti.

Datum
29 april 2023

- In het onderzoek wordt er onderscheid tussen Sinti, Roma van oudsher (minstens voor de Tweede Wereldoorlog), Generaal-Pardon Roma, Voormalig-Joegoslavische Roma, Roma na 2003 en ongedocumenteerden. Echter binnen de gemeenschappen wordt onderscheid gemaakt tussen families, clans, tradities en de beroepsgroep waar men van oudsher toe behoorde, zoals bijvoorbeeld de Sinti, Kalderash (koper- en metaalbewerkers) en Lovara (oorspronkelijk paardenhandelaars). In het onderzoek is bij het werven van respondenten gestreefd naar zowel geografische spreiding als een goede verdeling van de onderscheiden groepen.
- De monitor brengt de mate van sociale inclusie van Roma en Sinti in Nederland in kaart op basis van zeven door de onderzoekers benoemde verdiepende thema's: leven volgens de cultuur, woonsituatie, onderwijspositie, rondkómen, gezondheid, discriminatie en institutioneel beleid en vertrouwen.
- Over het algemeen is de positie van Roma en Sinti vergelijkbaar met eerdere metingen.
- De monitor toont een kwetsbare arbeidsmarkt-, onderwijs- en gezondheidspositie, een grote ervaren afstand ten opzichte van de Nederlandse samenleving, discriminatie op verschillende levensterreinen, een laag vertrouwen in instanties en een ervaren beperking in het kunnen leven volgens hun cultuur. Vooral het deel van de Roma en Sinti dat wenst in een woonwagen te leven ziet het uitblijven van de realisatie van meer standplaatsen als een bedreiging voor hun culturele leefwijze. Daarnaast laat de monitor zien hoe bredere maatschappelijke uitdagingen, zoals de coronacrisis, toenemende energieprijzen, inflatie en zorgen over bestaanszekerheid ook deze groepen inwoners van Nederland raakt.
- Tegelijkertijd zijn de resultaten ook hoopvol op terreinen als onderwijs en de rol van jongeren en jonge Roma en Sinti ouders. Zo benoemen professionals één voorzichtige stijging in het onderwijsniveau van Roma en Sinti kinderen. Jonge ouders, die zelf volledig onderwijs hebben genoten, spelen daar een belangrijke rol in. Deze voorzichtige ontwikkeling in het onderwijsniveau kan volgens de onderzoekers voor de Roma en Sinti op termijn doorwerken in andere levensdomeinen.
- Op basis van de uitkomsten van het onderzoek doen de onderzoekers een zevental aanbevelingen, te weten:
  - het herstellen en winnen van vertrouwen tussen gemeenschappen en overheid en ambtenaren;
  - het betrekken van Roma en Sinti bij het maken van beleid en in de uitvoering;
  - het voeren van beleid dat daadwerkelijk gericht is op verbetering van de positie van Roma en Sinti en niet op repressie;
  - urgentie voor het realiseren van standplaatsen;
  - bewustzijn van het verleden van vervolging en genocide dat ook nu nog een rol speelt;
  - aandacht voor discriminatie zowel bij de overheid, instanties, professionals en burgers;
  - verkennen of er mogelijkheden zijn om specifiek beleid te voeren om de onderwijs- en arbeidsmarktposities te verbeteren, met oog voor de grote verscheidenheid van de gemeenschappen.

- In de kabinetsreactie gaat u in op de aanbevelingen uit de Monitor in relatie tot de versterkingen die sinds 2021 door het kabinet in gang zijn gezet en die bijdragen aan het versterken van de posities van Roma en Sinti.

Datum
29 april 2023

Context

- In de maanden april en mei is er een jaarlijkse piek in de aandacht voor de positie van Roma en Sinti. Dit is vanwege de Wereld Romadag op 8 april en vanwege de herdenkingen van de Tweede Wereldoorlog, waarbij ook de vervolging van Roma en Sinti en de hedendaagse doorwerking centraal staat.
- Op 7 april 2024 is in opdracht van de Nationale Coördinator tegen Discriminatie en Racisme het verkennend onderzoek 'Van uitsterf- naar uitstelbeleid' gepubliceerd naar de voortdurende huisvestingsproblematiek in Nederland van woonwagenbewoners. De uitkomsten van het onderzoek laten zien dat woonwagenbewoners – waaronder Roma en Sinti – het standplaatsenbeleid van de overheid als discriminerend ervaren. De onderzoekers geven aan 'de overheid de mensenrechten van Roma, Sinti en andere woonwagenbewoners de afgelopen honderd jaar dusdanig geschonden [heeft] dat erkenning van hun leed door de Staat gepast is'. Een reactie op het woonbeleid is in de begeleidende brief bij de Monitor Sociale Inclusie 2023 door BZK opgenomen.
- Het verkennend onderzoek naar woonwagenstandplaatsen dat in opdracht van de NCDR uitgevoerd en gepubliceerd is, heeft recent aandacht van verschillende media gekregen.

Communicatieadvies (in afstemming met directie Communicatie):

- Naast een persbericht van RISBO en Labyrinth over de monitor komt u met een eigen persbericht, waarin uw reactie hierop staat. De persberichten worden gelijktijdig gepubliceerd met het verzenden van de monitor naar de Tweede Kamer.
- NRC maakt een artikel over Roma jongeren, waarvoor de inhoud van de monitor en de begeleidende Kamerbrief mogelijk gebruikt zal worden. NRC krijgt het rapport onder embargo met de afspraak dat het artikel pas gepubliceerd mag worden als de monitor openbaar is.
- Publicatie van de monitor, Kamerbrief en persberichten vindt kort na uw akkoord plaats.
- Het persbericht en de woordvoeringslijn ontvangt u ter accordering van Communicatie.

Bijlagen

Volnummer	Naam	Actie	Informatie
1	Monitor Sociale Inclusie 2023 (meting 5) naar de woon- en leefomstandigheden van Sinti en Roma in Nederland	Bijlage bij verzending	

2	Uitkomsten duidingssessies Monitor Sociale Inclusie 2023.	Bijlage bij verzending
3	KIS Overzicht van voor Roma en Sinti relevant internationaal en nationaal beleid (Infographic)	Bijlage bij verzending

Datum
29 april 2023

